

Törmänmäen länsirinteen peltoaukeata ja vanha kylätie vuoden 1963 ilmakuvassa.
C Maanmittauslaitos 2026 (nro 95952) <https://kartta.paikkatietoikkuna.fi/>

(TAULU 4)

PERINNEMAISEMA KATOAA?

Sota-aika 1939-45 kosketti myös Törmänmäkeä. Miehet olivat rintamalla – naiset, lapset ja vanhat miehet hoitivat nyt maataloustyöt. Kukkulan tilalla oli ilmavalvontatorni, jossa lotat hoitivat ilmavalvontaa. Näkyvyys horisontista toiseen lienee hyvällä ilmalla ollut jopa 150km.

Törmänmäki säästyi sotien tuhoilta, vaikka osa Kainuun rakennuskannasta tuhoutui Lapin sodan ”polttosodassa”. Saksalaiset räjäyttivät Kiehimänjoen sillan 19.9.1944 ja lähtivät vetäytymään Paltamosta pohjoiseen. Saksan armeijan kolonna saapui Törmänmäkeen Alatalon haan vieritse 21.9. niin, että varmistus jäi Lassinlammen

eteläpään kohdalle. Murroksia oli tehty myös Hyttilän (Oikarilan) talon kohdalle. Törmänmäestä sotilaat lähtivät seuraavana yönä. Suomalaiset seurasivat perässä jo 22.9. aamulla.

1900-luvun jälkipuoliskolla maaseutumaisemaan voimakkaasti vaikuttavia tekijöitä ovat olleet aina vain tehostuva metsätalous, suo-ojitukset ja viimein perinteisen maatalouden hiipuminen. Suomen valtion maatalouspolitiikka muuttui ylituotannon vuoksi 1960-luvun lopulla. Pellon raivauksen sijaan valtio alkoi maksamaan korvauksia karjanhoidon ja maanviljelyn lopettamisesta eli peltojen paketoinnista. Pellot saivat nyt vesoittua ja sadat tuhannet työikäiset muuttivat Suomesta Ruotsiin teollisuustyöhön.

Suomen liittyttyä Euroopan Unioniin perinteinen maatalous kävi viimeistään kannattomaksi; kun vain suuri on kaunista ja taloudellisesti kannattavaa. Varsinainen maanviljely ja karjatalous ovat loppuneet Törmänmäestä. Lampaita pidetään kuitenkin vielä muutamassa talossa ja hevosia yhdessä. Törmänmäen pellot ovat kuitenkin pääosin hyvässä kunnossa ja rehuntuotannossa naapurikylien suurtilojen toimesta.

Viime vuosikymmeninä alueella vakinaisesti asuvien määrä on jyrkästi laskenut, mutta toisaalta ympäristössä on satoja vapaa-ajan asuntoja, mikä voi kesäisin jopa kymmenkertaistaa alueen asukasmäärän.

Tällä hetkellä jäljellä olevaa luonnonmaisemaa uhkaa ennenmuuta tuulivoimarakentaminen. Vielä erämaisia piirteitä omaava ympäristö uhkaa muuttua teollisuusalueeksi, jos suunnitelmat lukuisista tuulivoimapuistosta toteutuvat Törmänmäen lähiympäristöön. Se muuttaisi myös äänimaiseman ja yötaivaan. Lisäksi voimaperäinen metsäpohjan muokkaus tuhoaa maaperän ”muistin”; maaperään tuhansien vuosien aikana kerrostuneet jäljet niin luonnonhistorian kuin ihmisen historian vaiheista jääkauden jälkeen. Tästä on ikävänä esimerkkinä aurattu dyynialue tien varressa Heiluajärven eteläpuolella.

*”Kuulkaa korpeimme kuiskintaa,
jylhien järvien loiskintaa!
Meidänpä mainetta mainivat nuot
koskien ärjyt ja surkeat suot!
Meidänpä vapautta vaarat on nää!
Meidän on laulua lahtien pää!
Meille myös kevätkin keijunsa toi,
rastas ja metso täälläkin soi.”*

(Ilmari Kianto)